

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์เมเนิวติกซ์ (hermeneutic phenomenology) เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์ของพยาบาลในการปฏิบัติงานกรณีฉุกเฉินพิบัติภัย ในโรงพยาบาลทุกระดับของจังหวัดพังงา มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

สถานที่ศึกษา

สถานที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงพยาบาลระดับจังหวัดและโรงพยาบาลชุมชน ในจังหวัดพังงา ซึ่งเป็น โรงพยาบาลที่รับรักษาผู้ป่วยที่ประสบกรณีพิบัติภัยทั้งชาวไทยและต่างชาติ

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ เป็นพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของจังหวัดพังงา ในหน่วยงานอุบัติเหตุฉุกเฉิน ห้องผ่าตัด หอผู้ป่วยทั่วไป และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานซึ่งให้การช่วยเหลือผู้ประสบกรณีพิบัติภัย ในช่วงเหตุการณ์สึปดาห์แรก ตั้งแต่วันที่ 26 ธันวาคม 2547 เป็นต้นมา จำนวน 12 ราย โดยวิธีการเลือกอย่างเจาะจง ตามคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. เป็นพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการ ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลทุกระดับของจังหวัดพังงา และมีประสบการณ์ทำงานอย่างน้อย 1 ปี
2. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานต่อเนื่องอย่างน้อย 5 วันในช่วงสึปดาห์แรก หลังเกิดเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย และให้การพยาบาล ช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งชาวไทยและต่างชาติ

การได้มาของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้าหอผู้ป่วย แนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยสอบถามหาผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นพยาบาลที่ปฏิบัติงานในเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ และเต็มใจให้ข้อมูล หลังจากนั้นเมื่อหัวหน้าหอผู้ป่วยแนะนำพยาบาลที่มีคุณสมบัติตามที่เหมาะสม ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพโดยการแนะนำตัว และแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบเกี่ยวกับเรื่องที่ทำวิจัย วัตถุประสงค์ ความสำคัญของการวิจัย วิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวม

รวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิ พร้อมกับอ่านแนวคำถามให้ฟัง เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลบางคนได้ให้สัมภาษณ์ในวันแรกที่พบ แต่ผู้ให้ข้อมูลบางคนไม่มีเวลาว่างก็ให้เบอร์โทรศัพท์ไว้ติดต่อกลับไป สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางรายได้โดยการบอกต่อ (snow ball) จากหัวหน้าหอผู้ป่วย หรือพยาบาลในหน่วยงาน แล้วผู้วิจัยไปพบ หรือโทรศัพท์ติดต่อล่วงหน้า เมื่อผู้ให้ข้อมูลตอบตกลง จึงนัดวันสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก จดบันทึกข้อมูลและบันทึกเทปขณะทำการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ยังมีเครื่องมืออื่นๆ ประกอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบบันทึกเกี่ยวกับ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา สถานที่ปฏิบัติงาน ตำแหน่ง ระยะเวลาทำงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพ การฝึกอบรม สาธารณสุข บทบาทในเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เป็นแนวสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับรู้ธรรมชาติของการเกิดกรณีพิบัติภัย และบทบาทโรงพยาบาลต่อกรณีกรณีพิบัติภัย บทบาทของพยาบาลต่อการดูแลผู้ประสบภัย การให้ความหมายของการปฏิบัติงานกรณีกรณีพิบัติภัย ประสบการณ์การปฏิบัติงานกรณีกรณีพิบัติภัย และการบริหารจัดการขณะปฏิบัติงาน ปัจจัยส่งเสริม ปัญหา/อุปสรรค และการแก้ไข สิ่งที่ได้เรียนรู้และความรู้สึกต่อบทบาทของพยาบาลจากการปฏิบัติงานครั้งนี้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากการศึกษาทบทวนเอกสารและวรรณกรรม ไปศึกษานำร่อง (pilot study) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด จำนวน 2 ราย เพื่อดูความเหมาะสมของแนวคำถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลผู้มีประสบการณ์การดูแลและช่วยเหลือผู้ประสบกรณีพิบัติภัยจำนวน 2 ท่าน และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ศึกษาเก็บข้อมูลจริง

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ต้องอาศัยการสร้างสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิด การสัมภาษณ์เจาะลึกถึงความรู้สึก ความนึกคิดที่ค่อนข้างเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล การสังเกตซึ่งอาจรบกวนความเป็นส่วนตัวและการทำงานผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัดเพื่อเป็นการเก็บรักษาความลับ และเคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ รวมทั้งขั้นตอน และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์และขออนุญาตบันทึกเทปไว้ เพื่อความถูกต้องในการบันทึกข้อมูลพร้อมทั้งบอกให้ทราบถึงระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งโดยประมาณ 45-60 นาที

2. อธิบายให้ทราบว่าผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยหรือไม่ก็ได้ ถ้าหากผู้ให้ข้อมูลไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลก็สามารถปฏิเสธหรือออกจากการศึกษาได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบกระเทือนใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล

3. เมื่อผู้ให้ข้อมูลสมัครเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยนำเอกสารใบยินยอมในการเข้าร่วมวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูลอ่าน (ภาคผนวก ก) และแสดงการตอบรับการวิจัยด้วยการเซ็นยินยอม หรืออาจให้ความยินยอมด้วยวาจา

4. ตลอดการวิจัยผู้ให้ข้อมูลสามารถซักถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งนี้ได้

5. ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการเปิดเผยได้ในขณะทำการสัมภาษณ์

6. ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลตลอดจนสามารถตรวจสอบข้อมูลของตัวเองได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัย

7. ชี้แจงให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้นามสมมติเพื่อเป็นการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล ในการเขียนรายงานการวิจัยและการนำเสนอข้อมูลครั้งนี้ และนำเสนอในภาพรวมโดยไม่เจาะจงผู้ใด สำหรับม้วนเทปบันทึกการสัมภาษณ์จะมีการทำลายหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) รายบุคคล การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ประกอบกับการจดบันทึกภาคสนาม โดยมีราย

ละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเตรียมการก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนนี้ได้เริ่มดำเนินการก่อนที่จะมีการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้เตรียมตัวด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 การเตรียมตัวของผู้วิจัย เป็นขั้นตอนที่จำเป็นและสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเตรียมความรู้ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย บทบาทการปฏิบัติงานกรณีกรณีพิบัติภัย ปัจจัยส่งเสริม/ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างคำถามที่ใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้เครื่องมือที่สามารถค้นหาคำตอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและมีความครอบคลุมมากที่สุด ตลอดจนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลในปรากฏการณ์ที่ศึกษา

1.2 การเตรียมความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการเชิงปรากฏการณ์วิทยา (phenomenological methodology) ตามแบบเฮร์เมเนิวติกซ์ (hermeneutic phenomenology) โดยศึกษาแนวคิดปรัชญาหลักการ และจรรยาบรรณของนักวิจัย รวมทั้งเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากตำรา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและชัดเจนมากที่สุด โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษานำร่อง 2 ราย และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อเป็นการฝึกทักษะ

1.3 เตรียมความพร้อมในเรื่องการเดินทาง การศึกษาสถานที่ เส้นทาง ระยะเวลาในการเดินทาง ค่าใช้จ่ายเพื่อความประหยัดและรอบคอบ รวมทั้งการเตรียมตัวด้านเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการและเทคนิคต่างๆ จากตำรา วารสาร และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาในด้านเทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การจดบันทึก ฝึกการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงให้ได้ครอบคลุมและลึกซึ้ง รวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย เทปบันทึกเสียง ม้วนเทป ถ่านไฟฉาย และทำการศึกษาทดสอบเครื่องบันทึกเสียงเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการทำงาน

1.4 การเตรียมหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ส่งไปยังหัวหน้าฝ่ายการพยาบาลโรงพยาบาลต่างๆ ในจังหวัดพังงาที่จะทำการเก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่ขณะเกิดกรณีพิบัติภัย พร้อมติดตามผลการอนุมัติจากหน่วยงานอีกครั้ง โดยชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ความสำคัญของการทำวิจัย

2. ขั้นตอนดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1 ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล เพื่อแนะนำตัว และขออนุญาตเก็บข้อมูลด้วยวาจาอีกครั้ง หลังจากนั้นแนะนำตัวกับหัวหน้าหอผู้ป่วย และพยาบาลพร้อมกับแจ้งวัตถุประสงค์ของ

การทำวิจัย และสอบถามหากกลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลวิชาชีพผู้ปฏิบัติงานขณะเกิดเหตุการณ์กรณีพิบัติภัย ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยต้องแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ และอธิบายวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการพูดคุย สัมภาษณ์และบันทึกเทป เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีก่อนในระยะแรก หลังจากนั้นจึงนัดหมายวันให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งผู้วิจัยให้เบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับ และขอเบอร์โทรศัพท์จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อความสะดวกในการยืนยันนัดหมายหรือเลื่อนนัด

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เทคนิคต่างๆ 2 วิธีดังนี้

2.2.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีการบันทึกเทปจากผู้ให้ข้อมูลทุกราย ก่อนการบันทึกเทปผู้วิจัยต้องขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อน และจดบันทึกข้อมูลผสมผสานเทคนิคการฟัง การสะท้อน การบรรยาย การกล่าวซ้ำ การเจียบ และการให้ยกตัวอย่าง ในการสนทนาผู้วิจัยไม่ชี้นำในเรื่องสนทนา เป็นเพียงผู้กระตุ้นผู้ให้ข้อมูลแสดงถึงความคิด ความรู้สึกเป็นอิสระ ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ครั้งละประมาณ 45-60 นาที จนข้อมูลอิ่มตัว

2.2.2 การจดบันทึกข้อมูลด้านอื่นๆ กระทำร่วมกับการสัมภาษณ์ รวมทั้งการบันทึกการสื่อสารที่ไม่เป็นคำพูด เช่นการแสดงกิริยาท่าทาง สีหน้า ลักษณะคำพูด หรือน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูลที่ปรากฏในขณะให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง เพื่อให้สามารถเข้าใจเหตุการณ์ตามบริบทและความรู้สึกที่เกิดขึ้นของผู้ให้ข้อมูล และนักวิจัยที่สังเกตและสามารถรับรู้ได้ เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นการแสดงถึงความตรง และความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้มากขึ้น

ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปและบันทึกทุกวันหลังการสัมภาษณ์ เป็นข้อความเชิงบรรยายในลักษณะคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค เพื่อบันทึกเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นอ่านข้อความหรือคำบรรยายทั้งหมดจากการถอดเทป เพื่อเลือกคำสำคัญและดูว่าข้อความอะไรไม่ชัดเจนและครบถ้วนของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก การให้ความหมายของประสบการณ์การปฏิบัติงานกรณีพิบัติภัย และทำการตรวจข้อความที่ยังไม่ชัดเจนและครบถ้วนเพื่อที่จะนำข้อความนั้นไปสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

การสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จนกระทั่งเกิดความเข้าใจประสบการณ์ของข้อมูลที่สนใจศึกษา บนพื้นฐานประเด็นคำถามตามวัตถุประสงค์ที่สนใจอย่างครบถ้วนและประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจเพิ่มเติม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์จนข้อมูลมีความอิ่มตัว (saturation of data) ทั้งในผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายและในภาพรวมทั้งหมด โดยพิจารณาจากการที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่

ได้อีก

ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (trustworthiness) เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้อง และตรงตามความเป็นจริงของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้แนวทางการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของลินคอล์นและกูปา (Lincoln & Guba, 1985 cited by Polit & Beck, 2004) ดังนี้ คือ

1. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (credibility) ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานกรณีพิบัติภัย โดยนำเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์มาถอดข้อความคำสัมภาษณ์คำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยค ตรวจสอบความถูกต้องของข้อความจากการเปิดฟังเทปบันทึกเสียง โดยฟังซ้ำหลายๆ ครั้ง ในส่วนที่ไม่ชัดเจนก็จะนำไปซักถามย้อนกลับอีกครั้งในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป และนำมาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต นอกจากนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคต่างๆ ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลดังนี้

1.1 การสร้างความน่าเชื่อถือของผู้วิจัย โดยการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความไว้วางใจ โดยผู้วิจัยไปเยี่ยมและพบ พูดคุยเพื่อสร้างสัมพันธภาพ หรือโทรศัพท์ติดต่อประมาณ 1-2 ครั้งก่อนการสัมภาษณ์ และโทรศัพท์บอกล่วงหน้าหรือสอบถามความพร้อมก่อนไปสัมภาษณ์ ซึ่งการสร้างสัมพันธภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

1.2 การยืนยันความถูกต้องของข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทุกราย (member checking) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบอีกครั้งก่อนสรุปว่ามีความเข้าใจหรือตรงกับการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหรือไม่ เพื่อยืนยันความถูกต้อง

1.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theoretical triangulation) ในการป้องกันและลดความลำเอียงที่อาจเกิดขึ้นในการแปลความหรือตีความข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่รับด่วนสรุปความหมาย แต่วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายๆ มุมมอง จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีการวิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา จนเกิดความมั่นใจว่าข้อสรุปที่ได้ เป็นข้อสรุปที่สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล และบริบทที่กำลังศึกษา

2. ความไว้วางใจได้หรือความมีเสถียรภาพ (dependability) ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดของกระบวนการวิจัยตั้งแต่การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล การเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นการยืนยันความเชื่อมั่นของการศึกษา

3. ความสามารถนำไปอ้างอิงหรือถ่ายโอนผลการวิจัย (transferability) ผู้วิจัยเขียนบรรยายบริบทของปรากฏการณ์ที่ศึกษา อย่างละเอียด (thick description) เช่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (participants)

และบริบทที่ศึกษา เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในบริบทอื่นที่มีสถานการณ์คล้ายคลึงกันหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ ได้

4. การรับรองหรือยืนยันข้อเท็จจริง (confirmability) ผู้วิจัยมีหลักฐานข้อมูล (audit trail) ยืนยันที่แน่ชัด ซึ่งได้นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก การสัมภาษณ์ และถอดเทปทุกครั้ง จัดพิมพ์ แปลความ ใส่วีดิโอ วิเคราะห์ จัดกลุ่มข้อมูลเป็นหมวดหมู่ในแต่ละรายซึ่งสัมภาษณ์ประมาณ 2-4 ครั้ง และหลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ออกวิเคราะห์ แล้วจัดรวมกลุ่มข้อมูลทั้ง 12 ราย ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบข้อมูลเป็นระยะ และผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆ (inquiry audit) ก็สามารถตรวจสอบได้ เช่น ข้อมูลดิบ (บทสัมภาษณ์ การจดบันทึกภาคสนาม) เอกสารการวิเคราะห์ข้อมูล เอกสารการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลการวิเคราะห์ที่แก้ไข ผลการวิเคราะห์ฉบับร่างและฉบับสมบูรณ์ ม้วนบันทึกเทป เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลของแวนมานเนน (van Manen, 1990) ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาข้อมูลตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮิร์เมเนิวติกซ์ ซึ่งต้องอาศัยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียด พร้อมทั้งมีการเชื่อมโยงประสบการณ์ หล่อหลอมความเข้าใจระหว่างข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจของนักวิจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการวิเคราะห์ข้อมูลตามบริบทที่ศึกษาได้อย่างละเอียด และชัดเจนมากที่สุด มี 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การย้อนกลับไปทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ (turning to the nature of lived experience) ของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่พื้นฐานชีวิต เช่น อายุ การศึกษา ถึงแวดลอมทางวัฒนธรรม สังคมและภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลที่มีผลต่อการรับรู้และให้ความหมายประสบการณ์ การปฏิบัติงานในขณะที่เกิดเหตุการณ์กรณีพิพาท ซึ่งภูมิหลังในการศึกษา ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และการให้คุณค่าของ “การปฏิบัติงานกรณีกรณีพิพาท” ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยทั่วไปหรือผู้ป่วยอุบัติเหตุ และการศึกษาหรือซ่อมแซมบรรเทาสาธารณภัยในอดีต ตลอดจนความคิดความเชื่อในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูลจากในอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจในประสบการณ์ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ พูดคุย ซึ่งอาจมีผลต่อการให้ความหมายของประสบการณ์ที่ศึกษา

2. ค้นหาประสบการณ์ที่ต้องการศึกษา (investigating experience as we lived it) โดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องใช้เทคนิคในการถามคำถามเพื่อค้นหาธรรมชาติของประสบการณ์ โดยการตั้งคำถามและสัมภาษณ์เจาะลึกเพื่อศึกษาประสบการณ์เสมือนผู้วิจัยได้อยู่ในเหตุการณ์ การช่วยเหลือผู้ประสบกรณีพิพาท และให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนออกมาเป็นคำพูดตามการรับรู้และให้

ความหมายของประสบการณ์การปฏิบัติงานกรณีพิบัติภัย ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา

3. สะท้อนคำหลักสำคัญ (reflecting on essential themes) เป็นการสะท้อนความเข้าใจ ความหมายและลักษณะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างครอบคลุม ชัดเจน ซึ่งในการสะท้อนคิดพิจารณาคำหลัก มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ถอดเทปข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยละเอียดคำต่อคำ และจัดบันทึกข้อมูลที่ได้ทั้งหมด เรียบเรียงไว้อย่างเป็นทางการ

3.2 แยกองค์ประกอบหลักหรือคำหลักสำคัญของข้อมูล (isolating thematic statements) ซึ่งมี 3 วิธี ดังนี้

3.2.1 วิธีการอ่านทำความเข้าใจภาพรวมของการศึกษาทั้งหมด (wholistic approach or sententious approach) เป็นการอ่านรายละเอียด พิจารณาคำหลักสำคัญในภาพรวมที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด รวมทั้งพิจารณาความสัมพันธ์ประสบการณ์ย่อย และประสบการณ์ในภาพรวมภายใต้บริบทที่ศึกษาทั้งหมด แล้วนำมาเขียนเรียบเรียงใหม่เพื่ออธิบายความหมายเหล่านั้น

3.2.2 วิธีการอ่านโดยการเลือกข้อความสำคัญ (selective approach or highlighting approach) เป็นการอ่านข้อมูลทั้งหมดแล้วเลือกดึงข้อความที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาออกมา โดยการอ่านข้อความทั้งหมดหลายๆ ครั้ง พิจารณาว่ามีประโยคหรือข้อความที่เป็นสาระสำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษา แล้วขีดเส้นใต้ข้อความเหล่านั้นไว้

3.2.3 วิธีการอ่านโดยศึกษารายละเอียดหรือบรรทัดต่อบรรทัด (detailed approach or line-by-line approach) อ่านบทสัมภาษณ์ทั้งหมดหลายๆ รอบ แล้วพิจารณาว่าแต่ละประโยคให้ความหมายและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3.3 นำคำหลักสำคัญที่ได้มาปรับภาษา หรือใช้คำให้สามารถสื่อความหมายถึงประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด

3.4 จัดกลุ่มคำหลักสำคัญเป็นหมวดหมู่ ทั้งของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย และรวมกลุ่มคำหลักทั้ง 12 ราย จัดลำดับเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหมวดหมู่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

3.5 เขียนบรรยายคำหลักสำคัญ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์นั้นๆ ด้วยการใช้ศิลปะของภาษา

3.6 นำคำหลักสำคัญที่ได้กลับไปตรวจสอบความตรงของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

4. ศิลปะการเขียนบรรยายที่สื่อให้เห็นปรากฏการณ์ (the art of writing and rewriting) เป็นการเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายแง่มุม ซึ่งผู้วิจัยเขียนบรรยายประสบการณ์การปฏิบัติงานในเหตุการณ์กรณีพิบัติภัยที่เกิดขึ้น ให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพของปรากฏการณ์

5. ดำรงไว้ซึ่งปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (maintaining a strong and oriented relation) เป็นการพิจารณาการเขียนบรรยายประสบการณ์ที่ศึกษา ซึ่งอธิบายบริบทที่เกี่ยวข้องในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น มีข้อมูลตัวอย่างคำพูดที่สนับสนุนอย่างเพียงพอ และมีความละเอียดลึกซึ้งของเนื้อหา

6. การทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงตามบริบทที่ต้องศึกษาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (balancing the research context by considering parts and wholes) โดยผู้วิจัยพิจารณาริบทและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งในส่วนตัวและภาพรวมทั้งหมดว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเมื่อมองปรากฏการณ์ในส่วนตัว เช่น การให้ความหมายของการปฏิบัติงานกรณีกรณีพิบัติภัย ก็จะพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ในภาพรวม และเมื่อมองประสบการณ์การปฏิบัติงานกรณีกรณีพิบัติภัยในภาพรวม ก็จะพบว่าประกอบด้วยความหมาย ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ปัจจัยส่งเสริม ปัญหา/อุปสรรค การแก้ไข และการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประสบการณ์ย่อย